

Tiesību skaidrojuma lapa par ievainoto un cietušo tiesībām krimināllietā

I. Tiesības, kas ir visiem ievainotajiem / cietušajiem krimināllietā

1. Vai es varu lietā prasīt atbalstu?

Jūs varat saņemt palīdzību un atbalstu no kāda upuru palīdzības biroja. Šādu biroju adreses var uzzināt tiesību pieprasījumu nodaļās tiesās un policijas nodaļās.

Jūs varat arī prasīt advokātu¹, kurš jūs lietā pārstāvēs. Viņam, piemēram, ir pieeja lietas materiāliem, viņš var piedalīties jūsu nopratināšanā un jūs atbalstīt. Advokāta pakalpojumi jums parasti jāapmaksā pašam. Izņēmumu gadījumos jums tomēr var norīkot bezmaksas advokātu uz nopratināšanas laiku, piem. smagu noziedzīgu nodarījumu gadījumā.

Uz nopratināšanu varat vest līdzīgu savu uzticības personu, kura noteikti drīkst būt klāt nopratināšanā.

2. Vai lietas ietvaros var neizpaust manus personas datus?

Pirms nopratināšanas jums noteikti jādara zināmi jūsu personas dati (kas it īpaši ir uzvārds, ģimenes stāvoklis un dzīves vietas adrese). Pastāvot zināmai riska situācijai, tomēr var sniegt daļējus personas datus vai nesniegt tos vispār. Tad jūsu dati ir aizsargāti.

3. Vai varu iegūt informāciju par lietas norisi?

Jūs varat prasīt prokuratūru vai tiesu, lai tā jūs informē par lietas iznākumu. Pēc pieprasījuma jūs varat uzzināt, galvenokārt to, vai notiesātajam ir aizliegts jebkādā veidā ar jums sazināties.

Bez tam, jūs varat prasīt, lai jūs informē par to, vai aizdomās turamais vai notiesātais jau vai vēl atrodas apcietinājumā/ieslodzījumā un vai viņam pirmo reizi piešķirti soda izpildes atvieglojumi vai atvaļinājums. Pieprasījumā jānorāda jūsu interešu pamatojums.

Bez tam, jūs varat izprasīt informāciju un norakstus no lietas materiāliem. Arī šajā pieprasījumā jānorāda jūsu interešu pamatojums. Tiešs ieskaits lietas materiālos tiek atļauts gan vienīgi jūsu advokātam.

Iesniedzot visus šos pieprasījumus, pēc iespējas norādiet aizdomās turētā uzvārdu un vārdu, vai vairākus un prokuratūras vai tiesas piešķirto lietas numuru vai dokumentu reģistrācijas numuru policijā.

4. Vai krimināllietā varu prasīt kompensāciju?

Ja esat ievainots/cietis vai ievainotas/cietušas personas mantinieks, krimināllietā varat iesniegt ar mantiskām tiesībām saistītu prasību (piem. prasību par zaudējumu atlīdzību vai sāpju naudu) pret tiesājamo, ja viņš noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī bija vismaz 18 gadu vecs.

Šādu prasību varat iesniegt rakstiski tiesai, izteikt mutiski ieprotokolēšanai vai izteikt mutiski tiesas sēdē. Pieprasījumā jums jānorāda, ko un kādēļ prasāt no tiesājamā. Bez tam, pieprasījumā jāietver nepieciešamie pierādījumi.

II. Papildus tiesības noteiktos gadījumos

1. Kuri ir šie gadījumi?

Jums ir papildus tiesības, ja esat ticis ievainots/cietis vienā no turpmāk nosauktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem:

- dzimumneaizskaramības pārkāpšana (piem. izvarošana, seksuāla izmantošana)
- noziedzīgs nodarījums, kas vērstas pret dzīvības vai miesas neaizskaramību (piem. mēģinājums nonāvēt, tīša miesas bojājumu nodarīšana)
- noziedzīgs nodarījums pret personas brīvību (piem. cilvēku tirdzniecība, nelikumīga brīvības atņemšana smagās formās)
- tiesneša rīkojuma saskaņā ar Likumu par aizsardzību pret varas pielietošanu pārkāpums
- uzmācīga sazināšanās

Jums ir tādas pašas tiesības, ja esat ievainots/cietis citā noziedzīgā nodarījumā un pastāv kādi īpaši apstākļi, galvenokārt, ja esat cietis smagu nodarījuma seku dēļ.

¹ Veidlapā lietotie apzīmējumi vīriešu dzimtē attiecas gan uz sievieti, gan uz vīriešu dzimti.

Šādas tiesības jums ir arī, ja ticis nogalināts kāds tuvs piederīgais (vecāki, bērns, māsa, brāļi, laulātais vai dzīvesbiedrs).

2. Kādas tādā gadījumā ir manas papildus tiesības?

- Ja vēlaties izprasīt informāciju no lietas materiāliem vai dokumentu norakstus, jums tas nav jāpamato.
- Ja vēlaties uzzināt, vai aizdomās turamais vai notiesātais jau vai vēl atrodas apcietinājumā/ieslodzījumā, jums jūsu interese nav jāpamato.
- Jūsu advokātam ir tiesības būt klāt, kad jau pirms tiesas sēdes tiesnesis nopratina aizdomās turamo vai liecinieku.
- Pēc pieprasījuma jums nosūta apsūdzības rakstu.
- Pēc pieprasījuma jūs arī informē, kurā datumā notiks tiesas sēde.
- Jūs un jūsu advokāts drīkstat piedalīties visās tiesas sēdēs.

Pēc pieprasījuma jūs varat kļūt par blakus sūdzības iesniedzēju. Kā blakus sūdzības iesniedzējam jums ir šādas papildu tiesības:

- Apsūdzības rakstu jūs saņemat automātiski.
- Jūs un jūsu advokāts tiek atzīti uz tiesas sēdi.
- Tiesas sēdē varat uzdot jautājumus un izvirzīt prasības.
- Pēc būtības jūs tādā pašā apjomā kā prokuratūra tiek gan uzklausi, gan informēti par tiesas pieņemtajiem nolēmumiem.

Kriminālprocesā pret noziedzīga nodarījuma izdarītāju, kurš nav sasniedzis 18 gadu vecumu, blakus sūdzības iesniegšana pieļaujama vienīgi atsevišķu, smagu noziedzīgu nodarījumu gadījumos.

3. Kas šādos gadījumos sedz manus izdevumus?

Ja aizdomās turētais tiek notiesāts, parasti viņam ir jāsedz jūsu izdevumi (piem. par advokāta pakalpojumiem), ja vien viņš to var. Pretējā gadījumā jums savi izdevumi jāsedz pašam.

Konkrētos, smagos gadījumos, neatkarīgi no jūsu materiālā stāvokļa, tiesai jums pēc jūsu pieprasījuma ir jānorīko advokāts, par kura sniegtajiem pakalpojumiem jums tad nav jāmaksā.

Citos gadījumos, ņemot vērā jūsu materiālos apstākļus, jums pēc jūsu pieprasījuma var piešķirt finansiālu palīdzību procesa izdevumu segšanai un norīkot advokātu. Tad jums nav jāapmaksā advokāta pakalpojumi vai arī valsts jums dod aizdevumu, kas jums vēlāk pa daļām ir jāatmaksā. Palīdzību procesa izdevumu segšanai jūs saņemat tad, ja gūstat zemu ienākumu un ja bez advokāta nevarat pietiekami aizstāvēt savas intereses vai ja jūsu dalība kriminālprocesā jums ir par sarežģītu bez advokāta atbalsta.

Bez tam, ir svarīgi, lai tiesa piešķir jums jūsu izvēlētu advokātu nekavējoties pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, pat ja jums vēl nav piešķirta finansiāla palīdzība procesa izdevumu segšanai.

III. Papildu informācija un papildu atbalsts

Ja jums ir vēl kādi jautājumi, vērsieties tiesisko prasību iesniegšanas vietā pirmās instances tiesā, pie advokāta vai cietušo personu atbalsta dienestā.

Ja nodarīts tīšs kaitējums jūsu fiziskai vai garīgai veselībai vai ja ierobežota jūsu brīvība vai ja jums izteikti šādi draudi, ja pārkāpta jūsu dzīves/darba vietas neaizskaramība vai ja tiek atļauti apgrūtināti ar neatļautu, uzmācīgu sazināšanos, tad pirmās instances tiesā varat saņemt civiltiesisku palīdzību saskaņā ar Likumu par aizsardzību pret vardarbību, lai tiktu pasargāts no turpmākiem kaitējumiem. Ja šajā sakarā nevēlaties prasīt advokāta palīdzību, tad nepieciešamo informāciju varat iegūt tiesisko prasību birojā pirmās instances tiesā pēc dzīves vietas.

Saskaņā ar Likumu par kompensāciju/pabalstu izmaksāšanu vardarbības upuriem (OEG) pēc pieprasījuma kompensācija pienākas personām, kurām vardarbības dēļ nodarīts kaitējums veselībai vai apgādnieku zaudējumiem personām, kurām nodarīts kaitējums veselībai vai kuras cieš materiālus zaudējumus. Ar kompensācijām/palīdzību saprot piem. psihologa palīdzības, palīdzības māsasaimniecībā apmaksu vai t.s. pensiju, ko izmaksā upurim atlīdzības veidā. Par prasībām, kādas varat iesniegt, konsultējieties attiecīgā aprūpes un sociālo lietu pārvaldē.